

DODATKY

1873

O Dušičkách mají rok co rok pařížští hrobaři banquet. Když se bylo příbuzné, opuštěné a zamilované lidstvo v den ten po hřbitovech vyklečelo a vyplakalo, sejdou se hrobníci navečer v hostinci pod Montmartrem, nechávají mrtvé žít a oslavují jich památku zcela po křesťansku tím, že činí dobře živým, *sobě*. Je to banquet čistě šlechtický — „není starších šlechticů nad zahradníky, kopáče a hrobníky,“ praví hrobník Hamletův; jedna část šlechty právě myslí, že lidstvo žije jen pro ni, druhá, že jen pro ni umírá. A v den ten se má také české divadlo, hrobník našich původních dramát, velmi dobře. Pětkrát si semele „Mlynáře a jeho dítě“ a truhly jsou plny stržených peněz!

Rok co rok se odvažuju ku hrám těm až za kulisy. Je to děsné podniknutí, ale již jsem se jednou přiznal, že se bojím tuze rád. Rozmlouvám tam s protivným mně mlynářem Rychnovským co možná klidně o bulce, domlouvám ledacos jeho jak rejžová mouka bledé dceruše, podávám duchům ruku, hladím hezčí mrtvé po tváři, ohmatávám plíseň namalovaných hrobů a pak vypovím všechny zažité hrůzy čtenářstvu věrně a dojemně. Letos tak neučiním. Mohl bych podat popis teprv budoucí neděli, za týden, a naše obecnstvo nečeká tak dlouho. Ať se bojí jednou obecnstvo samo, ať se učí strachu samostatnému! Ovšem — zcela ho neopustím, neobratné to obecnstvo; podám mu přec nějaký návod a přiměřené pokynutí. Ale ať se obecnstvo tedy najisto jde podívat na „Mlynáře a jeho dítě“, ptal jsem se již hospodského Blažka, zaměstnaného v aktu třetím, jaké to letos bude, a ten mně důvěrně řekl: „Bude to mordiánsky dobré!“

Arci, tak dojemný, tak vychrtlý a řekl bych „libový“ už

nikdy nebude „Mlynář a jeho dítě“, jaký byl v dřívějších letech a poměrech českého divadla. Teď se zdá, že už i lakomý Rychnovský má maso každý den, nešťastní naši Konrádové jsou už zcela slušně „prorostlí“ a našim Mariím přibývá ženského půvabu ne právě po letech. Ostatně co se dělat dá, udělá se. Promluvil jsem s panem Kolárem mladším a ten mně slíbil, že bude kašlat „Mlynáře a jeho dítě“ — pardon! — ale ne, pročpak pardon? Když mohl pan Chramosta jednou v „Robinu“ vidět Garricka, jak tento hrál „Romeo a Julii“, proč bych já — tedy just: p. Kolár mně slíbil, že bude „Mlynáře a jeho dítě“ kašlat zas jako za dob svých nejideálnějších snah! Také se nemusí nikdo bát, že snad letos odpadne působivá scéna, ve které Rychnovský zakopává své stříbrňáky, Rychnovský mně nevypadá podle toho, aby se nějak splet s moderním akciovým švindlem.

Co Marie střídají se paní Malá se slečnou Boubínovou, ale obě si umínily, že budou Konráda milovat co nejupřímněji, neboť „lásku musí mít, kdo chce slzy žít“, a obě dámy chtějí, aby obecenstvo rozplakalo se jako malé dítě. Osud Konrádův ponese jednou p. Šamberk a po druhé p. Seifert. Pan Šamberk chtěl letos ku zvýšení dojmu místo flauty vzít fagot, což by zvláště v poslední scéně překrásně se vyjímalo, ale p. Šamberk už má ten malér, že nejlepší jeho náhledy se obyčejně neuznávají. Pan Seifert zas žádal na divadelním ředitelstvu, aby mu dalo ušít nové koženky (jen z barveného kamrtuchu), ale nebylo mu to povoleno a smutek jeho bude tedy opravdový. Velmi často se bohužel u nás stává, že mladý a snaživý talent nedochází podpory!

Nejdůležitějším momentem bude ovšem zas děsná scéna, ve které, oděni v rubáše, přes jeviště z kostnice do strašidelně osvětleného kostela kráčejí k půlnoční mši ti, kteří letos umrou. V tom je ta mrazivá hrůza, že jdou a nevědí o tom, a my že je vidíme a nesmíme, nesmíme jim to říct! Vloni na př. viděli jsme mezi drobnými dětmi „vítězství klerikální strany v Čechách“, mezi vdovami „sympatii Čechů k francouzské monarchii“ a j. j., ovšem ale, že jsme svůj bol překonali a mlčeli. Necht' dá vážené obecenstvo na sebe po-

zor! Snad spatří mezi kandidáty pro máry letos také „naši politiku“ — byla by mezi pannami a měla by jako ostatní panny věnec na hlavě na znamení, že ve světě vlastně k ničemu nebyly. Nechtě má vážené obecenstvo pak třeba radost, ale ať proboha mlčí, sic má mrzutou polemiku s hrobaři!

Dále nechtě obecenstvo pro poučení své sobě všimne, že v průvodu nejde nikdy žádný *cikán*. Zdá se přec, že děsné tvrzení je pravdivé, že cikáni opravdu pochovávají své starce a své choré za živa! A konečně ještě musím vysvětlit, proč jdou všichni mrtví v punčochách. To je tak: poslední pomazání dává se na paty a boso šlapat po něm byl by hřích.

Zbývá mně již jen, abych dal pro návštěvu divadla některý pokyn praktický. Předně prosím, nechte kapesní šátky doma! „Slza za mrtvé plakaná nemá nikdy být usušena!“ Také se stane přec jenom, že někdo zapomene šátek doma, že se dluží pak šátek soused od sousedky a to není přístojné. Dále upozorňuju, že dosavadní způsob dívání se na průvod mrtvých není zcela pravý a tedy také ne dost výdatný. Národní podání učí, že když chcem o Dušičkách vidět všechny ty, kteří umrou, máme vzít prkno z rozpadlé již rakve, vyrazit suk a dívat se tou dírkou. Pak teprv, až bude veškeré obecenstvo opatřeno takovými prkny, bude dojem pravý.

1875

Lid, jak známo, má své zvláštní kalendáře. Nejméně vzdělaní měří průběhy všehomíru prostě „od posvícení do posvícení“. Vzdělanější měří již od hromničních jitřnic a kobližek do bělosobotních jidášů s medem, od těch do svatodušních mazanců, od těch do svatováclavské husy, od té do pečených kostí všech svatých a item pečených dušiček, od těch do štědrovečerní černé ryby s knedlíkem a od té zas do hromničných kobližek — zkrátka, vzdělanější křesťan má na měření věčného času již celou pěknou škálu. A opět se vzdělanější ten křesťan projedl teď až ku pečeným všem svatým, po nichž co lehký desert dopřeje si zase ihned ně-

kolik dušiček. Ale v tu dobu podá se mu také výroční jeho strava *duševní*, bezpočtukrát arci ohříváný, pořád ale ještě k pohnutí chutný „Mlynář a jeho dítě“.

V Praze bude pochoutka ta servírována alespoň dvacetkrát, a kdo ví, stačí-li ještě vše to na ukojení plačtivé podzimní chuti! Ta pošmurná doba hodí se tak pěkně pro zaplakaní si, a od správ divadelních je to zajisté uznání hodná ochota, že za slušný peníz potřebě té vyhovují. „V té době dávají se“ — praví Friedrich Schlögl ve své knize „Wiener Luft“ — „jen samé hry, které se dobře do smutku hodí: „Don Juan“ proto, že je tam *kamenný náhrobek*, „Robert ďábel“ pro scénu s *rakovinami*, „Hamlet“ proto, že *duch* tam má hlavní úlohu, nade vše ale musíme stavět „Mlynáře a jeho dítě“, v tom kuse jsou pravé skvosty, *dva umírající, hřbitov, osvětlený kostel, hrobník, několik tuctů duchů, sova*, zkrátka vše, co se pro tak slavný den hodí.“

Ku podivu, mezi Prahou a Vídní, mezi Vídeňákem a Pražanem je přec tak podstatný rozdíl, ale do „Mlynáře“ chodí rukou v ruce! Co Schlögl praví o vídeňském občanu, mohlo by přímo se opsat o pražském. Tak mnohý občan a domácí pán pražský nebyl ve svém celém životě víc než dvacetkrát v divadle, ale zrovna tolikrát viděl „Mlynáře a jeho dítě“ — o Dušičkách půjde pro letošek zas poprvé a naposled do divadla. O estetiku se nestará, ale o tom, jak Pešková a Libická, jak Malá, Horská a Boubínova umíraly, dovede podrobně mluvit hodinu, a tuze se zlobí, že „Kolár nekašlal vloni tak krásně jako jindy“. Mimo Dušičky do divadla nejde. Je mu tak obtížno sedět od sedmé do deváté „v tom horku“, to sedí raděj od šesté do jedenácté v parné hospodě. A pak — jaképak se dávají také kusy! Ani ten nejveselejší nestojí za nic — „vtipy na domácí pány, nic víc!“ Ano, „Mlynář a jeho dítě“! — ale člověk musí mít smysl pro to, co je pěkné! Proto také hledí občan vzdělat celý dům a budit pravý smysl v každém členu rodiny. Jeho žena pláče tak ráda — „ať se jednou za rok vypláče, stojí to jen padesát krejcarů!“ A také tovaryš Tonda tam musí. Tentýž Tonda, který od té doby, co slyšel, že lidské tělo skládá se na sedm-

desát procent z vody, zanevřel na veškeré lidstvo a po celé tři dny v témdni koriguje u Nedvídků přírodu na sobě tak výdatně, že v úterý o polednách vskutku už není člověku podoben. Snad až uvidí Konráda, jak v hospodě rychle sklenici za sklenicí do sebe lije, jak pak na hřbitově usne, těžkými sny se děsí, snad se i Tonda vzpamatuje. Vždyť „Mlynář a jeho dítě“ probudil již svědomí mnohého! Jednou na příklad šel tam také soused Blánský, kovář. Bohatý člověk a také měl jedinou dceru Marii, která také byla zamilována do člověka chudého, do studenta. Blánský tedy sedí v divadle a kouká se; vidí, jak se Konrád s Marií milují, jak se otec na ně proto zlobí, jak Marie chřadne a konečně umírá, — vzpomněl si, že by se všechno to mohlo jeho Marii také stát, a když přišel domů, ztlouk ji. —

„Mlynář a jeho dítě“ založil zkrátka zvláštní estetické náboženství a má své „věřící“. Ještě víc má ovšem „nevěřících“, ale ti tam také jdou. Jeť „Mlynář a jeho dítě“ — jak nebožtík ředitel Thomé říkal — pravá mana. Nebožtík měl zajisté tehdejší kasovní poušť na mysli, ale i v mnohém jiném ohledu je porovnání jeho případné. Každý den osm liber many jíst, bylo by se mlsným židům brzy přejedlo, i učinil tedy hospodin, aby mana chutnala každému lahodně, jak by sám chtěl, jednomu jako maces, druhému jako šoulet, třetímu jako chleba s česnekem. „Mlynář a jeho dítě“ je také taková mana. Jeden při něm pláče a druhý se mu směje, totiž tomu kusu i tomu plačícímu. Když je nejvíc pláče a smrkání po divadle, když každé oko promění se v koflík a úst se zmocní nejcituplnější škytavka, v pozadí lóží sotva že se ztají smích. Nejveseleji je ale vždy, když pan režisér tahá duchy přes jeviště. Dost se při zkouškách s nimi nahmoždí, aby se „vznášeli“, ale průvod duchů mu vypadne vždy přec, jako by „tahal perníkové panáky z kapsy“. A to je ještě dobře, neboť vzmůže-li se některý duch na samostatnost, žene se pak dlouhým krokem přes jeviště, „jako husa do Prahy na posvícení“.

Mimo to, co se může zcela tak náhodou přihodit nezamýšlené komiky vůbec, a u nás zvláště! Ondy, v kuse „Slav-

nost založení“, mluvilo se o medalii a stužkách, uschovaných v „hnědé“ skřínce, a skutečně! ta hnědá skřínce byla — zelená. A zítra se může velmi snadno stát, až vezme mlynář zastřelenou sovu do ruky, že ta sova bude vlastně faširovanou šunkou. Ještě dobře, že „Mlynář a jeho dítě“ neleze po žádných výškách, vždyť ondy musila se i Katynka Heilbronská místo s věže na podlahu propadnout jen s podlahy na podlahu „dolů“. Veškeré praktikáble jsou na mizině, nic se nemůže na našem divadle díť, co by nebylo úplně parterre. —

Nejsmutnější Dušičky má garderobiér pan Sák. Kdyby se byl díval vloni na průvod duchů, byl by sebe sama viděl mezi nimi. Už ho prý *zase jednou* propustili, bůhví po kolikáté je pan Sák propuštěn, snad už tomu navyknul. On totiž, co garderobiér a krejčí, šil prý pro příští družstvo už garderobu. A to byl hřích.

„Ale já přec co krejčí musím šít každému, kdo objedná, ať je staro nebo mlado,“ namítal nebohý, znovu na světlo vydaný.

„To je jedno — lezou!“

Pan Sák tedy „vylez“ — a šije dál.

1876

Dva tucty „Mlynářů a jich dětí“ — stačí to pro Prahu a vůkolí? Mnohý nejde po celý rok do divadla, jen v ten jediný den, a mnohý, který tam jaktěživ ani v den ten nešel, půjde tam najisto letos.

„*Mně v duši mé je teskno tak* —“

zní motto nynějších dnů a člověk je tak smutný z toho, co kolem sebe vidí býti pravdou, že rád se uchopí příležitosti, aby se jednou rozsmutnil něčím, o čem ví, že je to hra. Ten mlynářsko-děťinský den má právo své na Raupachův kus, a kdyby se tento nedával, vzbouří se měšťák proti kalendáři a vyhodí Dušičky prostě ven. Divadelní kasa vyhovuje té výroční choutce ovšem co nejochotněji, co se týče ochot-

nosti, nejde vůbec nad divadelní kasu. Rozmyslila si to letos ale dobře? Stačí dva tucty? Snad jsou ještě někteří lidé, kterým nemožno zajít si do divadla odpůldne nebo večer, — cožpak takhle nějaké představeníčko dopoledne? A což teprv takhle „Mlynář a jeho dítě“ o půlnoci? A zařídít to zrovna tak, aby duchové se šourali po jevišti, když venku z městských věží duní dvanáctá! Ta romantika! Lid by se hrnul proudem, jako se hrne jednou za rok ku mši o půlnoci!

Myslím, že by Kolár dovedl i v „hodině duchů“ kašlat. Jiný by u nás beztoho neměl ani práva k tomu. Kolár a mlynář Rychnovský srostli dohromady. Kolár právě odkašlává své dvacetileté jubileum co mlynář, r. 1857 ho hrál po prvé a od té doby ho hraje pořád. Kolem něho se už dávno vše ostatní zřítilo do propasti, co už u nás dohekal o Marii a vyvzdychalo Konrádů, Kolár tu pořád stojí — řekli bychom jako zdravý buk, kdyby se nejednalo o Rychnovského, souchotináře! Dej mu pánbůh ještě čtyřicet kašlavých podzimků!

U nás — myslím, že se nemýlím — dává se „Mlynář a jeho dítě“ už od 1. listopadu roku 1854. Mluvílo se proti tomu kusu velmi mnoho a nebylo to pranic platno. Estetika musí umlknout proti všemohoucí vůli lidu; vytkne-li kusu všednost děje a neplastičnost figur, odpoví se jí značným jeho divadelním efektem. Arnošt Benjamin Salomon Raupach má co děkovat jen svému „Mlynáři“, že se jeho jméno udrželo do celého století. Psal mnoho, nesmírně mnoho, napodobil v dramatech svých Shakespeara a Calderona a Goethe a zapomenuto již vše. Mimo „Mlynáře“ měli jsme na českém jevišti od něho ještě dva kusy: „Isidora a Olgu“ a „Pašeráky“, oba jsou už zapomenuty. Raupach měl značný talent, ale zneužil ho. Co horšího přitom: on ho zneužil mizerně. Dalekou většinu her svých psal tak, aby se panujícím velmožům líbilo, a co těm se nelíbilo, líčil co špatné a sprosté. Šel cestou politického lichometnictví jako Sardou při svém „Rabagasu“ a zničil tím své jméno jako tento.

Nedostávejme se do dramaturgie! Ani nás beztoho nezapadne odvozovat z Raupacha něco proti „Mlynáři“,

a kdyby napadlo, obecnstvo nedá sobě své právo vzít. Půjde tam šmahem, naplní divadlo do posledních jeho koutků, hlavně se tam naženou opět ženské a vzhledem k jich frizurám, libujícím sobě pořád ještě ve vrchovité falši, bude se moci zase říci, že „mnohé, které se tam už nemohly dostat, poslaly tam alespoň své vlasy“. — A nač teprv *politickou* dramaturgii! Nastávají dva dny, kdy lidstvo se nestará o zevnější svět, kdy žije vniterně, jen svému citu. Kdy sobě vzpomínají lidé „na své milé“, na něž sobě nevzpomenou takto po celý rok. Kdy mladá vdova u hrobu „svého nezapomenutelného“ zlostí bledne, že vdova vedlejšího mrtvého má těžké hedvábné šaty. Kdy vděční dědicové postaví na hrob „svého dobrodince“ skvostnou barevnou svítlnu, aby se neřeklo, že jsou špínové. Jsem žádostiv, jak to bude letos vypadat u hrobů „našich výtečníků“! Budou-li hroby jich „obsypány skvostnými věnci a po celý den obstoupeny četnými davy lidstva“. Je odboj v národním našem životě, zavládla lhostejnost k nejvyššímu a nejsvětějšímu. A ono se dá přec tak mnoho myslit na těch hřbitovech pražských, při hrobech našich Jungmannů a Havlíčků, Čelakovských a Kalinů, Koubků a Hněvkovských, Fügnerů a Petřinů, Preslů a Purkyňů, Mikovců a Tomášků, Šafaříků a Hanků, Háleků a Němcových, a přemnohé se dá srovnávat mezi těmi, kteří žijí, a těmi, kteří hnijí! Ano, takový mrtvý budívá myšlenky prapodivné! Byl vám při posledních našich volbách kdesi na venkově občan, dobrý a prostomyslný, a ten napsal na svůj lístek zcela jasně: Karel Havlíček Borovský. „Vždyť ale víte, kdo je navržen,“ mnil soused. — „Inu mně je taková poctivá mrtvola pořád ještě milejší!“

Velmi cituplně se na Dušičky připravovala zase naše šlechta. Postřílela na smíchovských lukách přes sto holubů, kteří ze zavřených skříněk byli pouštěni zrovna před její vražedné pušky. Zábava to milouká a některé dámy aristokratky přihlížely dychtivě — jiné dámy ne, ty nemají dost aristokraticky vybroušeného citu. O světové výstavě americké se u nás bolestně málo píše, snad neuškodí tedy, cituju-li zde několik slov z listu amerického o jedné věci její.

„Pan Bergh z New Yorku vystavil ve východním koutě hlavní budovy zvláštní sbírku. V skleněné skříni má tam vycpané dva kohouty, zkrvácené a roztrhané, jak byli nalezeni na zápasišti kohoutím; jsou poseti hlubokými ranami. V jiné skříni má hafana, strašně při závodním zápasu zřízeného, a v třetí skříni holoubka, jemuž při střelbě do holubů křídla rozstřelili. Zde leží nebohý ten tvor na zemi, křídla bezvládně roztažena, s hlavičkou pozdviženou a odevřeným zobáčkem, jako by zoufale chtěl vzkřiknout k nebi a žalovat na bezcitného střelce. A úplně bezcitnou je zábava ta. Kohouti se rvou, je jim to přirozené. Také psi se zakousnou do sebe. Střílení do holubů je zábavou elegantní, proto ale přec nemužnou. Chtějí ukázat zručnost svou, aniž by se podrobili alespoň namahání honby, — to je zábava běduplná. Zábava ta je hlavně v Anglii obyčejem. Na evropské pevnině jí neznají.“ I znají ji, americký pane kolego! Jenže šlechta musí mít vždycky nějakou zábavu svou a móda se mění. Dřív sekávala do nepřátelského národa, teď střílí holuby.

Totož jest psáno kriticky dle německého časopisu Salon a jedná o Ludvíku Prav. Kakši.

Dlouho jsem chodil s hlavou povznešenou a pyšnou jako vážený můj čtenář, domníval jsem se, že znám literaturu naši jako vážený můj čtenář, a zatím jsem byl nevědomý jako vážený můj čtenář. Náhle čtu v časopise Tábor větu: „*P. Ludvík Prav. Kakš, chvalně známý spisovatel!*“ — „Spisovatel“, a já ho ještě nečet, „známý“, a já o něm ničeho nevím, „chvály“ hodný, a já ho ještě nestrhal! I nedal jsem sobě více pokoje, pokud jsem nenalezl nějaký spis od Ludv. Prav. Kakše. Stálo mne sice mnoho času a peněz, ale teď to mám: jmenuje se to „Marie“, je to operní libreto a čítá to čtrnáct stránek. Uvádím to v širší známost.

Chcem-li toto nejnovější obohacení českého Parnasu vyznačit ihned dle oboru, v nějž spadá, musíme „Marii“ přidělit k básnictví romantickému. „Zlámaná je klika již v lásce romantika,“ zpívá se překrásně v „Mikuláši“, ale jakkoli takto láska těsně s poesíí souvisí, v této je romantika přec jen mocnou ještě pákou. „Marie“ je vážena z blíže neudaných dob středověkých, jež oplývaly poměry vražedně romantickými a za nichž také po našich vlastech potloukalo se množství Benešů, Jetřichů, rytířů a zbrojnošů, kteříž v naší básni tedy již vystupují jakž následuje.

Nad „předehrou“ je napsáno „próza“, aby snad nikdo nerozmrzel se hledáním poesie zde zcela zbytečným. Vystupuje nebo snad už vystoupil starý Beneš z Kamýku, pán na Kamýku. Je bezbranný, slabý, opuštěn, sám, a „přemýšlí jak navždy, navždy zničený“. Však pomstu strašnou přísahá, tak strašnou, že sobě ji slabší fantasie ani myslit nedovede, — „já musím v tvé se krvi brodití neb u *tvých nobou zřít tě*

zničeného," volá a musíme počkat, jak to udělá. Jdou na něho mrákoty: „Kde Marie jest, či vše mne opustili?“ (Račiž sobě soucitný čtenář všimnout té schválné gramatické neshody, plynoucí z čistě poetického taktu, jenž nepřipouští, aby nebohého starce „opustili vši“. Byla by v tom pak nová a trapnější gramatická neshoda.) Marie přijde a Beneš jí sděluje, že ona má zabít nějakého „chlapce“, kterého vlákal v místa tato a jenž „mní mluvit s přítelem, kde zatím na něm má se pomsta sveze“. Marie se ptá, kdo ten chlapec je, ale Beneš řekne „neptej se!“ a Marie zůstává sama, naříkajíc, že neumí ještě mordovat. Mezitím „co na Marii vnitřní zápas pozorovat“ — což hudba nejspíš vyjádří taktéž vnitřními zvuky —, vejde Jetřich, chlapec tak asi mezi 25 a 30ti. Marie se modlí: „O znič jej, Všemohoucí, dřívě sám!“, pak si to ale rozmyslí, že by bylo snad mnoho od pánaboha žádáno, aby kvůli ní přišel do vyšetřování pro vraždu, a vrhne se sama na Jetřicha. Vznešená dcera, větší než Sofoklova Antigona, vznešenější než Shakespearova Cordelia! Neví proč, ale otec poroučí, dcera morduje. Avšak — „o necht jest každý tak jak nyní já jsem šťastný!“ volá Jetřich, to a pak že Jetřich se právě tak může ženit, Marii odzbrojí. Vstoupí Beneš, zvolá s uchvacujícím vzletem zcela nové: „Ha zrádcové!“, potýká se s Jetřichem, sklesne „unaveností“, Jetřich se odstraní a opona spadne. Zvláště ta unavenost je výtečný zas motiv pro hudbu.

Následuje jednání první. Vystupují rytíři ve sboru, aby přec také něco dělali. Zpívají, že vyšlo slunce a „necht se sborů chtíč okáže“. Nato zpívá zas Jetřich „arii“, že vlastně vyšla hvězda, a když praví: „Teď myšlenky mé novou drahou spějí a vyvolivše sil mých za střed skvělý“, odejdou rytíři, nejspíš proto, že tomu nerozumějí. To ale nic neškodí, a Marie, „recitativ“, zrazuje Jetřicha, aby nešel do vojny. Což ovšem Jetřich nechce ani slyšet a jde. Nato říká Beneš dceři — osoby vystupují jedna po druhé s prostotou až pohnutlivou, beze všech příčin a zrovna homérsky naivně —, že jí Jetřicha nedá nikdy a nikdy. Marie zpívá ale

vesele „duše má — jediná — nádhře — okřeje“ a opona radš spadne.

Je známo, že „básníci vědí věci tisíceré“. Také Ludvík Prav. Kakš ví, proč má Beneš na Jetřicha vztek, ale povídá nám to teprv na počátku jednání druhého. Oddílek ten je vzhledem k ostatnímu zcela nespravedlivě nadepsán zas „próza“. Beneš má zmíněný vztek proto, že „smrt milované choti přestál, jež úkladnou rukou otcem Jetřichovým byla skonala“. Volá Marii, aby mu „něco povídala“, — jak jednoduchý to opět motiv! Marie zpívá tedy následující nejasné, ale velmi dojemné verše:

*Kéž bych já mohla stříbrošedou hlavu
usmířit s tím, jež vřele miluji,
a v zlatolesklém se mu havu
objevit ve snách, když jej celuji.
A k otci přivést, s ním pak pokleknouti
ve slastném bolů zničení,
a otce o svém odpuštění vyslechnouti
na místě slov o „našem zničení“.*

Vtom vstoupí zbrojnoš č. I a zvěstuje, že k hradu blíží se několik set nepřátel. Beneš praví s ryzou staročeskou hrdinností, že se bude bránit, tu ale již vstoupí zbrojnoš č. II a přináší Marii list. „O zadrž, otče, nepřítel již poražen — v čele vojska, jež sem k hradu kluše, — jesti Jetřich, milosti tvé tuše.“ Jetřich už tu klečí na zemi, Beneš jim praví, aby se tedy vzali, a novosnoubenci zpívají plynné dueto:

*O věčná slast, jež duši naší věje,
necht v věčný mír a klid se vře —*

Celá opera nemá víc než 167 veršů „poesie“ a 8 řádek „prózy“! A ta špetka našemu básníku dostačila, aby vylíčil všechny hrůzy rytířského středověku, z generace na generaci přenášející se sváry rodinné, lásku vznikající a nanejvýš rozechvělou, hrdinné boje, konečný smír! A co tu myšlé-

nek verš co verš! Zrovna tolik, mnoho-li jich měl L. P. Kakš, když je psal. Básník je vždy dobrý, když podává sebe sama celého, třeba by pak nepodal nic!

Jsme povděční Táboru, že nás seznámil se spisovatelem novým, „chvalně známým“, a litujem jen, že o něm nevíme nic bližšího. Jen se tak domýšlíme, že když je básníkem, je as také zamilován, a když je spisovatelem, že mívá od sedění všelijaké obtíže.

„Bylo by víc dobrých básníků i dobrých ševců ve světě, kdyby ševci dělali verše a básníci boty,“ pravil někdo, ale ten neznal L. P. Kakše.